
PEST PATAKA¹

A Hont vármegyének Nógráddal határos keleti szélén, az Ipolytól északra fekvő Paloja helység környékén birtokos család ágai 1337-ben, a váci káptalan előtt osztályt tettek birtokaikról, falvaikról, vagyis addigi közös birtokukat felosztották a család egyes ágai között, és ezt a megállapodást a káptalan írásba foglalta. A latin nyelvű oklevél (CD. 8/4. 267–8) a három részre osztott Paloja, valamint a szomszédos Lom és Nénye birtokoknak, illetve birtokrészeknek a felosztás során kijelölt új határvonalait, azok egyes szakaszait is leírja.

Az egyik határszakasz leírása így indul: „Primo incipiendo a parte occidentali inferiori parte Pestpataka, circa fluuium Kirtus, est vna meta terrea, deinde directe transit versus orientem ad magnum montem, et ibi in latere montis super lapidem est incisum signum crucis pro meta, et inde transit directe montes versus orientem, usque possessionem Kirtus, filiorum Madach” (CD. 8/4. 267).

Magyarra fordítva: „Megkezdvén (a határjárást) az első, föld(ből hányt) határjel a *Pest pataka* alsó szakaszának nyugati partján, a Kürtös folyó közelében van, azután (a határ) egyenesen átkel (a patakon) kelet felé a nagy hegyhez, és ott a hegy oldalában a sziklába vésett kereszt jegye a határjel, és innen (a határ) egyenesen áthalad a hegyeken kelet felé, egészen a Madách fiak Kürtös nevű birtokáig.”

Az 1337. évi *Pest pataka* helynévre több magyar nyelvész is felfigyelt, de helyét földrajzilag pontosan megállapítani egyikük sem tudta, illetve meg sem kísérelte. Csak a víznév előtagjaként szereplő *pest* szó jelentését igyekeztek megfejteni. JAKUBOVICH EMIL (1914: 280) *caminus*, *Ofen*, tehát 'kemence'-ként értelmezte. MELICH JÁNOS (1938: 132–3) a Nógrád és Hont megye határterületén a Kürtös folyóba torkolló *Pest pataka* vízfolyás nevét a Küküllő megyei Mészpest patakával (*Meezpestpataka*) meg az Abaúj-Torna megyei Kemence patakával (*Kemenche pathaka*) vetette össze, tehát a *Pest* helynevet ő is egyértelműen 'kemence' értelműnek tartotta. KNEIEZSA ISTVÁN (1963: 30) is említi az 1337. évi oklevélben szereplő *Pest pataka* víznevet, de értelmezésének kérdésében ő nem foglalt állást.

Ez a *Pest pataka* földrajzi név az én figyelmemet is fölkelte, mert a *pest* szónak etnikumot jelző értéke van (KNEIEZSA 1963). Az ósszláv eredetű *pešty* szónak az ósszlávban és az óbolgárban is kettős jelentése volt: jelentett 'kemencé'-t és 'barlang'-ot is; a honfoglalás kori magyarság is ilyen kettős jelentéssel vette át a *pest* szót a Kárpát-medencében meghódolt bolgár jellegű szláv nyelvjárást beszélő népelemektől. De ez a szó a középkori magyar nyelvben az országnak csak azokon a vidékein honosodott meg, ahol a honfoglalást követően a magyarság az ilyen népelemekkel hosszabb időn át együtt élt. Hogy a szó kettős jelentése ne okozzon félreértést, a *pest* szót a magyarság rendszerint jelzői előtaggal toldotta meg. Ha mérségető kemencét akart megjelölni vele, akkor

---

¹ Juhász Dezsőnek és Zoltán Andrásnak gondolatébresztő, értékes észrevételeikért ezúton mondok őszinte köszönetet.

mészpest-et írt vagy mondott, a barlangot, sziklaüreget pedig *kőpest*-nek, az üreges sziklát meg *pestkő*-nek nevezte. Ezek a középkori magyar földrajzi köznevek több helyütt is földrajzi nevekké, helynevekké kövülve maradtak ránk.

Az idézett 1337. évi oklevélben szereplő *Pest pataka* helynév további vizsgálata hármas feladat elé állított. Először meg kellett állapítanom a ma már e néven nem ismert patak pontosabb földrajzi helyét. Majd annak ismeretében meg kellett vizsgálnom a hely földtani-közettani viszonyait, hogy el lehessen dönteni, vajon a kérdéses középkori magyar víznevadás indítéka *mészpest* avagy *kőpest* lehetett-e. Végül a *Pest pataka* helyének pontosabb megállapítása után vizsgálnom kellett, hogy e kis vízfolyás tágabb környezetében valóban kimutatható-e óbolgár jellegű nyelvjárást beszélő délszláv népelemek honfoglalás kori, illetve azt követő jelenléte. E feladatok megoldása egyrészt levéltári és szakirodalmi kutatást igényelt, másrészt nélkülözhetetlenül megkövetelte a helyszíni, terepi kutatómunkát is.

Először az oklevél szövegét ismételten, gondosan elemeztem, azután tanulmányoztam Palojta és szomszédsága középkori birtokviszonyait meg történeti földrajzát (BAKÁCS 1971: 67–9; GYÖRFFY 3: 231–2, 4: 264–5) és különös alaposággal természeti földrajzi meg vízrajzi képét is. Mindezek egybevetésével arra a következtetésre jutottam, hogy az 1337. évi oklevél idézett soraiban a mai Felsőpalojta (szlk. Stredné Plachtince) és Lom (később Dacsólám, szlk. Dačov Lom) falvak közti középkori határ egy szakaszának leírása szerepel.

De hogy ezt megállapíthassuk, és a *Pest pataka* helyének kérdéséhez is közelebb jussunk, fel kellett oldanunk egy látszólagos ellentmondást, amely nyilván többeket is félrevezetett. Az 1337. évi, idézett oklevélben szereplő és a birtokos családok által egymás közt felosztott hatalmas birtoktest, benne Középső- és Felsőpalojta, Nénye és Lom településekkel, teljes egészében a történelmi Hont megye területén fekszik. A mai térképeken szereplő Kürtös egy szakaszán a történelmi Hont és Nógrád megyék határán, majd teljesen Nógrád megye területén folyik északról dél felé. Az oklevélben szereplő Kürtös folyó viszont Hont megye területén, Lám, Felső-, Középső- és Alsópalojtán keresztül fut ugyancsak déli irányba, ahol végül a Nógrád megyei Kürtössel egyesülve torkollanak az Ipolyba.

Eszerint az Ipolyba ömlő Kürtös folyócska felsőbb szakaszán két ágból egyesül, a keleti ág Nógrád, a nyugati ág Hont megye területén fut hosszú szakaszon, és a középkorban mindkét ágot Kürtösnek nevezték. Ez nem szokatlan, nem egyedülálló eset. A középkorban ugyanis az ilyen, felsőbb szakaszukon két vagy több ágból egyesülő folyók ágait rendszerint azonos névvel jelölték, csak utóbb tettek valamilyen jelzői előtaggal különbséget köztük (pl. a Körös vagy a Tisza esetében is).

A *Pest pataka* kelet felől torkollik abba a Kürtösbe, amelyik Lám felől Felsőpalojta felé Hont megye területén folyik. Az oklevél idézett soraiból kitűnik, hogy keresett patakunknak a Hont megyei Kürtös folyóba való betorkollásától hosszan halad még kelet felé honti területen a határvonal, és átkel egy nagy hegyen is, míg eléri a Madách család *Kürtös* nevű birtokának nyugati széléhez, amely egyben Hont és Nógrád megyék határa is. A Madáchok Nógrád megyei Kürtös birtoka egyébként a területén átfolyó és ma is *Kürtös* nevű folyóról kapta nevét.

A Kürtös folyónak már HUNFALVY JÁNOS (1865. 3: 292) földrajzprofesszor is a keleti, Nógrád megye nyugati határán lefutó ágát nevezi csak *Kürtös*-nek, nyugati, Hont

megyei ágát pedig *Palojtai-patak*-nak. A mai szlovák térképeken is a keleti folyóág neve *Krtiš*, a nyugati ágé pedig *Plachtinský potok*.

Az 1337. évi oklevélben szereplő azon Kürtös folyó, amelybe a Pest pataka torkollik, az oklevél elemzéséből következtetve csak a mai Palojtai-patak lehet. Ebbe a patakba pedig, az 1 : 10 000-es léptékű szlovák kiadású térképről megállapíthatóan, kelet felől csupán két szűk, sziklás völgyön érkezik vízerecske Felsőpalojta és Dacsólám között. Az egyik Felsőpalojtától északra 4 km-nyire, a másik 6 km-nyire torkollik kelet felől a Palojtai-patakba. E két völgy valamelyikének torkolati szakaszában keresztezte a két település közti középkori határvonal a Pest patakát, amelynek helyét ezek szerint már 2 km-nyi pontossággal meg tudtam határozni.

A Felsőpalojta és Dacsólám között húzódó hegyek kőzetviszonyairól terepbejárásom előtt földtani térképekből tájékozódtam. Ezek szerint a hegyvonulat vulkáni kőzetekből épül fel, mészkő-előfordulás a környéken nincs. Ha ez helytálló, akkor teljességgel kizárható, hogy a névadás indítéka egy *mészpest*, mészégető kemence lett volna, téglágető kemencére pedig a sziklás hegyek közt, ahol az építkezésekhez kő van elég, még kevésbé volt szükség. Valószínű névadási indíték lehetett viszont egy *kőpest*, mert kisebb sziklaüreg vulkáni kőzetekből álló hegyek közt is gyakran előfordul.

Ezért úgy ítéltem meg, hogy itt is érvényes lehet az a több évtizedes kutatásaim nyomán kialakított megállapításom, hogy a hegyek közti sziklás helyek *pest* elő- vagy utótagú földrajzi neveinél a névadás indítéka nagy valószínűséggel valamely barlang vagy a vulkáni kőzetekben is előforduló kisebb sziklaodú lehet (DÉNES 1973, 1975, 1983, 1997, 2005). A *pest pataka* helynév jelentése pedig ez esetben 'barlang pataka, odvaskő pataka' lenne. Hogy ez a föltevésem helyes-e, ezt csak a patak helyének beazonosítása és a helyszín alapos földrajzi megkutatása döntheti el, ezért ennek a helyszínek rég tervezett, de sokáig halogatott bejárását beillesztettem 2002. évi felvidéki kutatóutam napirendjébe.

Helyszíni bejárásomra a szlovákul anyanyelvi szinten beszélő Benedek László rimaszombati barlangkutató barátom kísért el. Terepi munkánk során Középpalojtán találtunk hasznos adatközlőre, az idős Jan Mäsiar személyében, aki a környék minden zegézugát ismeri, és falujának krónikása is volt. Nagyobb barlangról nem tudott a környéken, de amikor azt kérdeztük tőle, hogy ismer-e valahol a völgyoldalokban kisebb sziklaüregget, nyomban felsorolt többet is. Közülük egyiknek helyét a Felsőpalojtától északra mintegy 6 km-nyire, a Palojtai-patak keleti partján épült kis vadászház mellett lefutó sziklás völgyben jelölte meg, ahol egy kis vízfolyás is van. Ez a kis völgy, a benne folyó patakocskával megfelelt az oklevélben foglalt leírásnak. A tőle délre húzódó és a térkép alapján még számításba jöhetőnek ítélt, másik patakos völgyben adatközlőnk szerint nincs ismert sziklaüreg. Megkérdeztük tőle azt is, hogy működött-e a falu környékén, esetleg a hegyek közt valahol mészkemence. Emlékezett rá, hogy előfordult, hogy valaki az ideszállított mészkőből a falu közelében, az erdőszélen épített égetőkemencét, de arról sosem hallott, meg elképzelhetetlennek is tartja, hogy valaki fölvigye a hegyek közé a mészkövet kiegészíteni, hogy aztán lehozza újra a faluba az építkezéséhez.

Terepbejárásunk során megtaláltuk a vadászház melletti szűk völgyet, amelyből valóban vízér fut le a Palojtai-patakba. A bejárásomon kísérő Benedek Lászlóval szikláról-sziklára kapaszkodva haladtunk északkelet felé a meredeken emelkedő szűk, egyre inkább szurdokjellegű, hatalmas sziklatömbökkel borított medrű vízmosásvölgyben, a vízerecske mellett. Mintegy fél km megtétele után a szurdokvölgy kettéágazott, itt a

kelet felé kanyarodó ágból érkezett az egyre kisebb hozamú vízfolyás, azt kellett követnünk. Nem sokkal az elágazás után elérkeztünk az erecske forrásához, és ugyanakkor a szurdok északi oldalában szemünkbe tűnt egy lapos sziklaüreg nyílása, amely a hegy vulkáni kőzeteinek rétegei között alakult ki. Főtéjét egy lávaömlés által összecementált kődarabokból álló, rendkívül kemény, páncélszerű kőzetréteg képezte, amely alatt lévő lazább, tufás réteget valószínűleg a vízmosásban időnként lefutó vizek erodálták ki évezredekkel ezelőtt, amikor a patak még nem vágta be medrét a mai mélységig a völgy talpába, és a vízmosásban lefutó áradmányvizek a sziklaüreg szintjében fejtették ki oldalazó eróziójukat. A lapos sziklaüreg mintegy 5 m szélességű nyílása, a benne évszázadok alatt fölhalmozódott hordalék, avar és talaj torlasza miatt, a középrészén 50–60, a szélein mindössze 25–30 cm magasságú. Ez ma akadályozza a teljes behatolást, de derékiig becsúszva, onnan egy közel 4 m hosszú faággal mélyre benyúlva és azzal körbetapogatózva megállapítható volt, hogy belül terjedelmes az üreg, amelybe a patak névadása idején, minden bizonnyal még az Árpád-korban, valószínűleg kényelmesebben be lehetett jutni. A barlang szájáról, dokumentálás céljára, Benedek László fényképeket is készített.

Terepbejárásunk igazolta, hogy a Palojtai-patak – amelyet a középkorban *Kürtösnek* neveztek – egyik baloldali, kelet felől érkező mellékvizének eredete közelében valóban van az erdőt járó emberek, vadászok által ma is ismert és számon tartott, elég jelentős sziklaüreg. Ezzel megnyugtatóan igazolódni látszik egyrészt, hogy ez a közvetlenül a sziklaüreg alatt fakadó erecske lehet a középkori *Pest pataka*, másrészt hogy a patak névadója, névadásának indítéka több évtizedes kutatási tapasztalataim nyomán szerzett és az előbbieken idézett tapasztalataimnak megfelelően valóban egy, az eredete táján nyíló barlang, középkori szóhasználatunkkal *pest* lehetett. A középkori *Pest pataka* helynév akkori jelentése tehát mai magyar nyelven 'barlang pataka' volt (DÉNES 2005).

Ami a sziklaüreg tövében fakadó vízfolyásnak az idézett oklevélben szereplő *Pest pataká*-val való azonosítását illeti – bár az szinte bizonyosra vehető –, azért fogalmaztam mégis óvatosan, mert az nem zárható ki teljes bizonyossággal, hogy a szomszédos patakos völgyben nem lehetett az Árpád-korban a patak partján, a vulkáni kőzetben egy másik hasonló sziklaüreg is, amelynek szája az évszázadok során feltöltődött, és mára már az emléke is elenyészett. Ez a helyszín rögzítésében is legfeljebb csak két km-nyi eltolódást jelentene, de ami névtani kutatásunk szempontjából a lényeg: a névadás indítékán semmit sem változtatna. Mert azt viszont teljességgel kizárhatjuk, hogy az oklevél alapján a helyszínen egyértelműen meghatározható szűk környéken, a vulkáni kőzetekből fölépült hegyvonulatban valaha is mészkemencét épített volna valaki. Nincs ember, aki valamelyik közeli faluba az építkezéséhez a távoli mészkővidékek valamelyikéről szekéren ideszállított mészkövet még kilométereken át fölhurcolja a hegység vulkáni sziklái közé, aztán kiégetés után lehozza ismét, vissza a faluba, holott itt a környék falvaiban a települések széléig lehúzódnak az erdők, nem kell a kemence fűtéséhez szükséges fáért messzire menni.

Az adott helyen a *Pest pataka* vízfolyás bizonyára még Árpád-kori névadói kétségtelesenül magyarok voltak, a honfoglaló magyarság pedig a 'barlang' jelentésű *pest* főnevet a Kárpát-medencében meghódolt, bolgár jellegű délszláv nyelvjárást beszélő népelemektől – mint hangsúlyoztam – csak azokon a vidékeken vehette át, ahol akkor ilyenek is éltek. (Ez a megállapítás azonban semmiképpen sem értelmezhető úgy, hogy a magyar honfoglalás idején az egész Felvidéket délszláv lakosság népesítette volna be, és hogy a mai szlovákok elődei délszlávok lettek volna.)

Természetesen nemcsak a *Pest pataka* víznév utal arra, hogy az Ipoly vidékén, Nógrádban és Hontban a honfoglalást követően, az Árpád-korban a magyarok mellett és között bolgár jellegű délszláv nyelvjárást beszélő népelemek is éltek, hanem több más helynév is. Csak példaképpen említem az Ipoly-parti Balassagyarmattól délre az Árpád-kori Nándor falut (ma Magyarnándor), amelynek neve első lakóira, dunai bolgárookra utal. GYÖRFFY (4: 276) is leszögezi, hogy „Nándor [...] dunai bolgárokról elnevezett falu”. Ugyanő a középkorban Losonctól keletre, az Ipoly felsőbb szakaszának bal partja közelében álló két Daróc falu nevét is egyértelműen bolgár-szláv helynevekként azonosítja (GYÖRFFY 4: 211). Hont megyében pedig nemcsak a *Pest pataka* víznév előtagja utal a honfoglalás után e vidéken élt bolgár jellegű délszláv nyelvjárást beszélő népelemekre, hanem az Ipoly kanyarulatától északnyugatra fekvő Fegyvernek falu határában 1522-ben említett *Ombol vize* (*aqua Ombol*) víznév is (BAKÁCS 1971: 116). A Gömör-Tornai-karsztvidéken általam már az Árpád-korból kimutatott 'víz, víznyelő' jelentésű *omboly* > *zomboly* > *zsomboly* földrajzi köznevünknek és a belőle származó helyneveknek az etimológiáját, a szó szláv eredetét és a honfoglalás idején azon a vidéken meghódított, bolgár jellegű délszláv nyelvjárást beszélő népelemektől való átvételét még az 1970-es években megállapítottam (DÉNES 1979, 1983). Szófejtésemet KISS LAJOS nemcsak elismeréssel fogadta, hanem annak szélesebb szlavisztikai hátterét felvázolva meg is erősítette (KISS 1987).

A nyelvudomány mai álláspontját ebben a kérdésben legutóbb ZOLTÁN ANDRÁS (2005: 23) foglalta össze röviden. Eszerint „a bolgáros jellegű déli szláv dialektus a helynevek tanúsága szerint nemcsak a délkeleti perifériákon, hanem az ország központi vidékein (a Budai-hegységtől a Bükkig, valamint ettől északra, a Vág völgyétől az Ipoly völgyéig) volt elterjedve.” Hadd fűzzem hozzá ehhez, hogy saját kutatásaim alapján teljes bizonyossággal kimutatható Gömörben, Tornában és Észak-Borsodban is (DÉNES 1979, 1983, 1997, 1999). „Az e nyelvjárást beszélő szlávok – írja tovább ZOLTÁN ANDRÁS – a honfoglalást követően részben a magyarságba, részben pedig északabbra vonulva (szorulva?) a szlovákságba olvadtak be. Ez egyrészt magyarázatot ad a középszlovák nyelvjárássok egyes déli szlávos jegyeire, másrészt azokra a magyar tájszavakra, amelyek a szlovákkal szomszédos magyar nyelvterületen vannak elterjedve, de szláv előképük magából a szlovákból nem, hanem csak a déli szláv nyelvekből mutatható ki” (2005: 23).

Az Ipolytól északra és délre elterülő vidék éppen ezek közé tartozik. A *Pest pataka* helynévfajtése újabb adatot szolgáltat ahhoz a már többek által felismert és középkori helynevekkel bőségesen igazolt tényhez, hogy a honfoglalás idején a későbbi Nógrád és Hont megyék területén, az Ipoly folyó vidékén bolgár jellegű délszláv nyelvjárást beszélő népelemek is éltek (GYÖRFFY 1987, 1998; ZOLTÁN 1996, 2005; DÉNES 2004).

Ceterum censeo — amint már többször kifejtettem: földrajzi neveink, köztük különösen történeti földrajzi neveink etimológiájának vizsgálatánál, álláspontunk kialakítása és helyességének ellenőrzése során, a névtani és történettudományi vizsgálati módszerek alkalmazása mellett a természet- meg földtudományi ismeretanyag és a földrajzi módszerek felhasználása is célszerű, gyakran nélkülözhetetlen a helyes eredmény eléréséhez (DÉNES 1991).

Hivatkozott irodalom

- BAKÁCS ISTVÁN 1971. *Hont vármegye Mohács előtt*. Budapest.
- DÉNES GYÖRGY 1973. Középkori magyar barlangnevek. *Karszt és Barlang* 5–6.
- DÉNES GYÖRGY 1975. A Peskő hegyénv és a tarnaleszi Peskő barlangjai. *Karszt és Barlang* 25–8.
- DÉNES GYÖRGY 1979. Mi a zomboly és honnan ered ez a szó? *A KPVDSZ Vörös Meteor Természetbarát Egyesület Évkönyve 1979*. 177–84.
- DÉNES GYÖRGY 1983. *A Bódvaszilasi-medence 700 éves története*. Borsodi Kismonográfiák 16. A Herman Ottó Múzeum kiadványa. Miskolc.
- DÉNES GYÖRGY 1983. Wörter bulgarisch-slawischen Ursprungs für 'Höhle' in der ungarischen Sprache. In: LJUBOMIR DINEV szerk., *European Regional Conference on Speleology. Sofia Bulgaria, 22–28. IX. 1980. Proceedings*. 1: 204–5. Sofia.
- DÉNES GYÖRGY 1991. Földtudományi módszerek szerepe a földrajzi nevek névtudományi kutatásában. *Névtani Értesítő* 13: 58–60.
- DÉNES GYÖRGY 1997. A *Munuhpest* sziklája és a pest köznévi jelentése hegyek, sziklák nevében. In: GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. magyar névtudományi konferencia előadásai (Miskolc, 1995. augusztus 28–30.)*. MNyTK. 209. Budapest–Miskolc. 1: 284–8.
- DÉNES GYÖRGY 1999. A Bódva-völgy felső szakaszának Árpád-kori története a tatárjárásig. In: BODNÁR MÓNICA – RÉMIÁS TIBOR szerk., *Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából*. Múzeumi Könyvtár 5. A Gömöri Múzeum kiadványa. Putnok. 131–48.
- DÉNES GYÖRGY 2004. Barlangok felkutatása a Korponai-hegyvidéken középkori oklevelek helynevei alapján. In: LUDOVÍT GAÁL szerk., *Proceedings of the 8th International Symposium on Pseudocarsst*. Teplý Vrch, Slovakia. 121–7.
- DÉNES GYÖRGY 2005. Karsztföldrajzi szókincsünk középkori elemei és megjelenésük helyneveinkben. *Névtani Értesítő* 27: 162–9.
- CD. = FEJÉR, GEORGIUS 1829–44. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis* 1–11. Buda.
- HUNFALVY JÁNOS 1865. *A Magyar Birodalom természeti viszonyainak leírása* 3. Pest.
- JAKUBOVICH EMIL 1914. Szemelvények az Oklevélszótár készülöben levő pótlékából. *Magyar Nyelv* 10: 276–82.
- KISS LAJOS 1987. Zomboly, omboly, zomboly és zombolya. In: UÓ, *Földrajzinév- és szófejtő vizsgálatok*. *Magyar Nyelv* 83: 343–5.
- KNIEZSA ISTVÁN 1963. Charakteristik der slawischen Ortsnamen in Ungarn. *Studia Slavica* 9: 27–44.
- MELICH JÁNOS 1938. Melyik nép nevezte el Pestet *Pest*-nek? *Magyar Nyelv* 34: 129–40.
- ZOLTÁN ANDRÁS 1996. A magyar–szláv érintkezések kezdetei és fázisai. *Életünk* 634–48.
- ZOLTÁN ANDRÁS 2005. *Szavak, szólások, szövegek. Nyelvészeti és filológiai tanulmányok*. Budapest.

DÉNES GYÖRGY

GYÖRGY DÉNES, *Pest pataka*

The place-name *Pest pataka* 'stream of *pešt*', whose first component aroused linguists' interest long ago, had already occurred in a 1337 charter discussing the division of a possession to the north of the river Ipoly. The word *pešt*, originating in the Proto-Slavic language, had double

---

meanings in Old Bulgarian: 'kiln' or 'cave'. The Hungarians borrowed both meanings from subjugated ethnic groups speaking a Bulgarian-type Slavic dialect in the Carpathian Basin, where they lived together. The place of the stream mentioned in the charter has not been identified yet. Many scholars believe that the first component of the name carries the meaning 'kiln, lime-kiln'. Having examined the text of the charter as well as the geographical-geological features of the environment the author of the present paper claims that the stream got its name from a cave or a rock-cavity found near the source of the rivulet. During his fieldwork he even managed to find the stream as well as the actual rock-cavity next to its spring. The name of the brook in the Middle Ages thus meant 'stream of cavity'. The identification of the place of the stream also reinforces the opinion that, in the Ipoly district, ethnic groups speaking a Bulgarian type Southern Slavic dialect lived together with Hungarian conquerors after the late-9th century.